

к.е.н., Боровик Марина Вікторівна

Харківський державний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В статті розглянуті особливості формування та використання потенціалу підприємства. Визначені основні проблеми з яким стикаються вітчизняні підприємства при формуванні потенціалу підприємства. Значну увагу приділено чинникам, що впливають на процес формування потенціалу підприємства.

Ключові слова. Потенціал підприємства; особливості формування та використання потенціалу підприємства

I. Вступ. В сучасних умовах господарювання для вітчизняних підприємств особливо актуальною стає проблема формування та ефективного використання можливостей які існують на підприємстві та можуть бути використані у виробничо-господарській діяльності, тобто потенціалу підприємства, У загальному розумінні потенціал підприємства представляє собою сукупність матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних та інших ресурсів підприємства, природних умов, а також здібностей та компетенцій персоналу, спрямованих на виконання робіт (послуг), отримання максимального доходу або прибутку та забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємства.

Зміни у навколишньому середовищі, висока конкурентоспроможність на зовнішньому та внутрішньому ринках та інші фактори ставить перед підприємствами необхідність формування потенціалу здатного забезпечити результативну діяльність підприємства в сучасних умовах. Саме тому в останні роки все більше уваги приділяється питанням формування та використання потенціалу підприємства.

II. Постановка проблеми. Для вітчизняних підприємств проблеми формування та використання потенціалу мають велике значення. Це обумовлено тим що від ефективності формування та використання потенціалу залежать результати діяльності підприємств та їх конкурентоспроможність на ринку.

У загальному розумінні формування потенціалу підприємства представляє собою процес ідентифікації та створення спектра підприємницьких можливостей, його структуризація та створення певних організаційних форм для стабільного та ефективного відтворення [1].

Проблеми формування та ефективного використання потенціалу підприємства знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних та закордонних вчених як Абалкін Л.І., Ансофф І, Федонін О.С., Рєпіна І.М., Старовойтов М.К., Олексюк О.І., Отенко І.П. та інші [2-7]. Однак, в сучасній економічній літературі цим проблемам приділяється не досить уваги. Існуючі дослідження не носять системного характеру. Це обумовлено тим, що більшість вчених розглядає окремі складові потенціалу підприємства, зокрема виробничий, фінансовий, маркетинговий, трудовий, інноваційний та інші, та не розглядають загальний потенціал підприємства як сукупності усіх його елементів, та взаємозв'язків між ними.

Хаотичність процесів розвитку і не контрольованість кризових тенденцій на рівні суб'єктів господарювання, що спостерігаються в останні роки, спричинили руйнацію структури потенціалу підприємств, що виявилось у порушенні пропорцій між основними складовими елементами потенціалу [6].

Саме тому визначення особливостей формування та використання потенціалу підприємства для підвищення ефективності функціонування вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання має велике значення для розвитку вітчизняних підприємств.

III. Результати. Однією з основних проблем формування потенціалу підприємства є не здатність підприємств швидко реагувати на зміни що відбуваються у навколишньому середовищі, у економічному та політичному

житті країни. Саме здатність враховувати ці зміни, пристосовуватись до них повинна стати одним з ключових чинників формування потенціалу підприємств.

При формуванні потенціалу підприємства слід враховувати, що він являє собою складну економічну систему якій притаманні певні специфічні властивості [1]. До цих властивостей відносять:

складність, що виявляється у наявності різноманітних складових елементів, які також можна поділити на інші складові елементи;

взаємозв'язок і взаємодія складових елементів потенціалу підприємства між собою;

цілісність елементів потенціалу підприємства у досягненні загальної мети;

ієрархічність, що характеризується тим, що потенціалу підприємства притаманна певна ієрархічна побудова;

пропорційність усіх елементів потенціалу підприємства;

здатність підприємства адаптуватись до умов що змінюються;

відкритість підприємства до дії внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на нього, як на систему;

динамічність потенціалу підприємства, тобто залежність від змін зовнішнього середовища;

здатність елементів потенціалу до само відтворення, що може відбуватися за рахунок власних властивостей;

часова обмеженість реалізації потенціалу підприємства, тобто неможливість урахувати усі фактори впливу на його величину у короткостроковому періоді;

досяжність, тобто чинники, що формують потенціал підприємства, повинні мати конкретну практичну спрямованість;

здатність до сприйняття досягнень науково-технічного прогресу;

конфліктність, яка характеризується тим, що маючи внутрішню структуру, потенціал підприємства формується під впливом конкуруючих цілей, що породжують конфлікти інтересів;

гнучкість, що свідчить по можливості підприємства якщо необхідно, переорієнтуватись на виробництво нової продукції, використання інших технологій та матеріалів, тощо без істотної зміни матеріально-технічної бази.

Також при формуванні потенціалу підприємства необхідно враховувати загальні закономірності функціонування соціально-економічних систем [6]. До основних законів функціонування систем прийнято відносити наступні закони: синергії; самозбереження; розвитку; інформованості; єдності аналізу та синтезу; композиції; пропорційності, тощо.

При формуванні потенціалу підприємства необхідно застосовувати різні наукові підходи, серед яких системний, функціональний, маркетинговий, відтворювальний, інноваційний, нормативний, комплексний, інтеграційний, динамічний, оптимізаційний, адміністративний, поведінковий, ситуаційний, структурний та ін. Саме від комплексного застосування цих підходів при формуванні потенціалу підприємства залежить ефективність його використання.

Загальний потенціал підприємства можна розглядати з різних кутів зору, спираючись на різні концепції. Основним з яких є ресурсна, функціональна та ресурсно-цільова концепції. Ресурсна концепція розглядає потенціал підприємства як сукупність ресурсів та зв'язків між ними. Функціональна – як сукупність функцій, які забезпечують реалізацію здібностей та можливостей. Ресурсно-цільова концепція розглядає потенціал підприємства як сукупність ресурсів та здібностей відносно досягнення певних результатів та цілей. Ці концепції треба враховувати при формуванні потенціалу підприємства.

Як і кожна соціально-економічна система, потенціал підприємства складається з зовнішнього та внутрішнього оточення. Зовнішнє оточення характеризується наявністю входу до системи, виходу, зв'язком з зовнішнім середовищем, та зворотнім зв'язком. На вході розташовані компоненти, що надходять до системи, тобто ресурси, а на виході системи – товар, який виготовляє підприємство, або послуги які задовольняють інтереси споживачів. Внутрішня структура потенціалу підприємства характеризується сукупністю

взаємозалежних ресурсів та компетенцій, які забезпечують реалізацію бізнес-процесів на підприємстві для досягнення цілей системи.

На формування потенціалу підприємства впливають різноманітні чинники, серед яких:

зміни у структурі активів підприємства, у джерелах їх формування та взаємозумовленості;

загроза недостатності власних засобів для розвитку виробництва;

ступінь навантаження на використання власного й інвестиційного капіталу;

фінансова стабільність підприємства;

рівень платоспроможності підприємства;

ділова активність та ефективність маркетингової діяльності підприємства;

ступінь взаємозумовленості власних засобів і джерел їх формування;

ступінь навантаження матеріальних оборотних коштів;

рівень маневреності функціонального капіталу;

рівень фондоозброєності персоналу підприємства;

рівень залежності підприємства від позикового капіталу;

зміни в структурі основних засобів, тощо.

Визначення рівня впливу зазначених чинників на формування потенціалу підприємства та можливість впливати на них є одною з ключових проблем з якою стикаються вітчизняні підприємства при формуванні свого потенціалу.

Також при формуванні потенціалу підприємства треба враховувати що його матеріальною основою є фінансові ресурси, а величина сукупного потенціалу є результатом загальних зусиль по реалізації його елементів, які в залежності від інтересів їх власників можуть бути відображені або потенційним прибутком, який залишається у розпорядженні підприємства, або його вартістю.

IV. Висновки. Основна складність аналізу процесу формування потенціалу підприємства пов'язана з необхідністю дослідження всіх його складових елементів (виробничого, фінансового, трудового, маркетингового, технологічного, інформаційного потенціалів та інших) у взаємозв'язку та

динаміці. Отже, закономірності формування та розвитку потенціалу не можуть бути розкриті тільки через аналіз його складових та зв'язків між ними.

Необхідно розглядати процес формування потенціалу з урахуванням всіх його особливостей та в залежності від специфіки діяльності підприємства. Це сприятиме підвищенню ефективності функціонування та розвитку підприємства. Урахування особливостей формування та використання потенціалу дозволить підприємствам використовувати існуючі ресурси для підвищення ефективності діяльності підприємства та підвищити рівень його конкурентоспроможності.

Література:

1. Авдеенко В.Н, Котлов В.А. Производственный потенциал промышленного предприятия. – М.: Экономика, 1989. – 240 с.
2. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посіб.- К.: Центр навч. літ., 2005.- 352 с.
3. Лапин Е.В. Оценка экономического потенциала предприятия: Монография. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2004. – 360 с.
4. Отенко И.П. Стратегическое управление потенциалом предприятия. Научное издание. – Харьков: Изд. ХНЭУ, 2006. – 256 с.
5. Управління підприємствами: сучасні тенденції розвитку: Монографія / Н.П. Гончарова, О.С. Федонін, Г.О. Швиданенко та ін. / За заг. ред. проф. О.С. Федоніна, - К.: КНЕУ, 2006.- 288 с.
6. Фомин П.А., Старовойтов М.К. Особенности оценки производственного и финансового потенциала промышленных предприятий. – <http://www.cis2000.ru/>
7. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посіб.- К.: КНЕУ, 2006.- 316 с.